

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

Herbart Amerikában.

Sok idő kellett ahhoz, hogy az első rendszeres pædagogiai gondolkodónak, Herbartnak, neve és eszméi Németország határain túl is elterjedjenek. Talán a jenai gyakorlóiskolái a főérdem, hogy ma már ezek az állapotok erősen megváltoztak, különösen mióta Rein vette át az iskola vezetését. Ezen az úton jutottak elsősorban Herbart gondolatai az Amerikai Egyesült-Államokba is. Mintegy két évtized óta az amerikai pædagógusok egész sora foglalkozik Herbart és követői eszméivel s biztosra vehetjük, hogy az iskolai gyakorlatban is hamarosan érezhető lesz a pædagogiai elmélkedés ezen irányának hatása. Ennek nagy akadályá ugyan az amerikai iskolák közös állami vezetésének a hiánya, úgyhogy majdnem minden iskolának más és más fentartó szabja meg a tantervét, de ezt a nehézséget ellensúlyozza az a körülmény, hogy iskolafentartók, tanítók és pædagogiai elmélkedők egy egyesületbe, a «National Educational Association»-ba tömörülnek és így az iskolák különállása mellett is lehet bizonyos mértékig egységes szellem a tanítás anyagának megválasztásában és a tanítói eljárásban. Ennek az egyesületnek a kebeléből indult ki az a mozgalom is, amelynek célja a középfokú oktatás reformja volt; e végből 1892-ben az ország tíz kiváló pædagógusát bízták meg új tantervek kidolgozásával és a szervezet reformjának megbeszélésével. A tárgyalások eredménye 1894-ben jelent meg «*Report of the Committee of Ten on Secondary Education*» címen és a benne foglalt elveket már a legtöbb iskola magáévá is tette.

Ugyanezen a saratogai közgyűlésen, amelyen ezt a tízes bizottságot megválasztották, a Herbarttól származó gondolatok terjedésének megkönnyítésére és ily módon az iskolai gyakorlatban való alkalmazásuk elősegítésére külön Herbart-Club alakult az egyesületen belül. A Club működése avval kezdődött, hogy Lange: «*Apperzeption*» és Ufer: «*Einleitung in die Paedagogik Herbarts*» című művét angolra fordították és evvel indult meg tulajdonképp az amerikai Herbart-iro-

dalom. Bár ezek előtt is jelent meg néhány idesorolható munka, a mester tanainak és azok kiváló feldolgozásainak angolra fordítása és a tanoknak újabb feldolgozása csak ekkor öltött nagyobb arányokat.

Az amerikai herbartianusok főleg a tanterv elméletével, leginkább pedig az oktatás tárgyainak egymás mellett való elhelyezésének kérdésével foglalkoznak. A legterjedelmesebb enemű munka, *CH. A. Mc. Murry*: «*Elements of General Method*»-ja, amely a Ziller-Reintól kifejtett herbarti didaktikán alapul. Kiméletlenül támadja a didaktikai formalizmust és hangsúlyozza a tanítás tárgyi elemeinek fontosságát. Mivel pedig ilyen ismeretelemek leggazdagabban a történetben és természettudományokban találhatóak, szerinte ezeknek kell az oktatás középpontjában állaniok. Anyaguk az értelmet tevékenységre ösztönzi és az akarati energia fejlődését szolgálja. Az anyag elrendezésében Ziller művelődési fokozatainak elve irányadó, de érületi anyagnak az angol-amerikai történetet lehet választani, amely különösen a negyedik foktól kezdve kiválóan alkalmazható a gyermeki lélekhez, azonfelül, hogy nagy erkölcsnevelő hatással lehet. A négy korra osztható történeti anyaghoz megfelelő gazdag irodalmi anyag csatlakozik, amely az oktatásra szintén nagyon alkalmas. Az ezen műben adott elmélet illusztrálására szerzője «*Special Methods*» címen módszertani monográfiásorozatot indított meg, amelynek első két füzete közül a földrajzi tűnik ki azzal, hogy a kereskedelmi vonatkozásokat az elemi oktatásban teljes mértékben tudja érvényesíteni.

Col. F. W. Parker: «*Theory of Concentration*» c., csaknem 500 oldalra terjedő műve is az oktatás különböző tárgyainak simultaneitásával foglalkozik. Bár Parkert nem lehet Herbart követői közé sorolni, concentratio-elmélete Ziller hatásának nyomait mutatja. A művelő anyagnak teljes egyesítését kívánja, azaz nem akar egyetlen tárgycsoportot állítani a középpontba és a többieket e körül csoportosítani, hanem minden tárgyat egyenlő mértékben akar érvényre juttatni és egyesíteni, az emberi tudás különböző területei közt fennálló természetes és észszerű filozófiai kapcsolatok alapján. Szó sincs róla, a Ziller-féle tervbe a természettudományi oktatás csak nehezen illeszthető be a szükséges mértékben, de Parker gondolatának második része is arra vall, hogy szerzője nagyon kevésbé ismeri az iskolai gyakorlatot és ehhez az eszméhez elvont elmékedések útján jutott.

Herbartnak talán leglelkesebb híve Amerikában *Ch. de Garmo* a pennsylvaniai Swarthmore College tanára. A «*The Great Educators*» gyűjtemény hatodik kötete is az ő munkája: «*Herbart and the Herbartians*». Herbart életének pszichológiai, ethikai és pädagogiai főgondolatainak rövid, ügyes összefoglalása után azokat a főbb irányokat igyekszik jellemezni, amelyekben tanait német követői (egy-

résről Ziller, Rein, Lange, másrésről Stoy és Frick) feldolgozták, majd külön fejezetben az amerikai herbartianusokról emlékezik meg. Saját elmékedésének tárgyai közül csak a koncentráció az, amelyről e könyvben részletesebben szól. Lássuk befejezésül a szerző idevágó nézeteit.

Az iskolának nemcsak az a feladata, hogy a növendékek különböző képességeit kifejlessze, hanem teljes mértékben elő kell készítenie az életre is. Az életben azonban pozitív ismeretekre van szükségünk, tehát az iskolának ilyeneket kell nyújtani. A régi humanisztikus iskola főhibája épp az volt, hogy tanítási anyagának megválasztásában a tanulók képességeinek fejlesztését tartván csak szem előtt, igen kevés pályára készített elő. A természettudományok tanításának behozatala enyhítette ezt a hibát s e mellett az iskola eredetileg kitűzött célja sem szenvedett kárt, mert az értelmi képességek fejlesztésére ezek a nagyon szükséges ismeretek is alkalmasaknak bizonyultak. Evvel azonban az iskola még nincs hivatása magaslatán; új oktatásanyagra és módra van szükség, melyben korunk egész szellemének megfelelőleg a gazdasági kérdések alapeszméi lesznek uralkodók. Ennek kettős értelme van; ez a szellem mindenekelőtt abban nyilatkozik meg, hogy minden tanítás azokra a gyakorlati célokra irányul, amelyeket szolgálnia kell, de abban is, hogy a tanítás tárgyai közé bekerülnek bizonyos, a szűkebb értelemben vett gazdasági tevékenységekre vonatkozó tárgyak is, mint a kézügyesség, ipari rajz, iparművészet, gazdaságtan stb.

Ilyen módon három párhuzamosan fekvő és némileg független tanulmánycsoporthoz jutunk, amelyek mindenkéhez szoros kapcsolatban levő tárgyak tartoznak. Az első, humanisztikus csoport, vezető elve ethikai, mert az emberrel, mint [szabad lény] foglalkozik; az egymásutánra itt alkalmazható a történeti rend. A második csoport tudománysszellemű és a természetet képviseli a maga függetlenségében. Az egymásután következő és egymásra vonatkozás rendjét főleg a növendék külső körülményei és pszichológiai okok határozzák meg, és csak másodsorban a kifejlett tudomány logikai rendszere. A harmadik csoport az embert és természetet kölcsönhatásukban jellemzi és a főszóly azon van, hogy a növendéket a természet leigázására és erőinek irányítására készítsük elő. Azonban állandó kölcsönös kapcsolatok vannak az egyes csoportok között is. Az általános összekapcsoló tanulmányok az irodalom és földrajz, mert minden tárgynak vannak irodalmi és földrajzi vonatkozásai, de pl. a gazdaságtani és természet-tudományi csoport összekapcsolására nagyon alkalmas tárgy a matematika, amelyhez konkrét anyagot szolgáltathatnak a gazdaságtani tanulmányok.

Kelemen Ignác.